

Skellefteå museum

Ske mus dnr 196/2004
Lst dnr 434-2397-2004

Byggnadsantikvarisk slutrapport
Upprustning av fårhus Rismyrliden
Skellefteå kommun, Västerbottens län

Skellefteå museum 2007
Pernilla Lindström

Innehållsförteckning

INLEDNING	2
Kort sammanfattning	
Objekt	
Kulturhistorisk status	
Fastighetsägare	
Diarienummer	
 ALLMÄN ORIENTERING	 3
Karta	
Byggnadshistorik	
Byggnadsbeskrivning	
Miljösammanhang	
Kulturhistorisk värdering	
Tidigare dokumentationer/källor	
 ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDE	 5
Bakgrund	
Tillstånd	
Aktuella åtgärder	
Handlingar	
Beskrivning före åtgärd	
Utförda arbeten	
Tidsperiod	
Använda material	
Entreprenör	
Bidrag	
 ANTIKNVARISK MEDVERKAN OCH KONTROLL	 7
Kontrollant/besiktningar	
Kommentarer till arbetet	
Fotodokumentation	
Rapport	
 ÖVRIGT	 8
Bilagor:	
Åtgärdsförslag, bil 1	
Tillståndsansökan, bil 2	
Länsstyrelsens beslut om bidrag, bil 3	
Antikvariskt slutbesiktningsintyg, bil 4	

INLEDNING

Kort sammanfattning

Under hösten 2006 har sommarfårhuset vid nybygget Rismyrliden varit föremål för byggnadsvård. Åtgärderna har avsett taket. Den antikvariska målsättningen har varit att åtgärderna på fårhuset skulle ge byggnaden en tekniskt bättre takkonstruktion.

Objekt

Sommarfårhus, nybygget Rismyrliden
Rismyrlid 1:2, Skellefteå kommun
Västerbottens län

Kulturhistorisk status

Rismyrliden är ett lagskyddat byggnadsminne sedan 1990-06-14. Skyddsföreskrifterna omfattar gårdsmiljön och odlingslandskapet. Byggnaderna inom miljön får inte rivas, flyttas eller till det yttre förändras. Gården förvaltas av en stiftelse och hålls sommartid öppen och tillgänglig för allmänheten med ideella insatser. Rismyrliden är utvärderat som bebyggelsemiljö och odlingslandskap i Skellefteå kommuns Kulturmiljöprogram från 2006. Gården ingår även i Länsstyrelsen Västerbottens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden från 1993.

Fastighetsägare

Stiftelsen Rismyrliden
c/o Skellefteå museum
Box 146
931 22 Skellefteå
Tel. 0910-73 55 00

Diarienummer

196/2004 - Bidragsansökan för restaurering av fårhus
282/2004 - Statsbidrag till byggnadsvård på fårhuset

ALLMÄN ORIENTERING

Karta

Karta 1. Karta med vägen från Skellefteå till Rismyrlidens nybygge utmärkt med rött.

Byggnadshistorik

Nybygget Rismyrliden utsynades 1825 av Johan Johansson. Gården började anläggas på 1830-talet på tidstypiskt sätt med olika byggnader för olika funktioner. Totalt uppfördes på gården tretton byggnader.

Sommarladugården är uppförd 1854 enligt en inskription, vilket stämmer med de byggnader som från kartor är kända på nybygget 1855. Om sommarfårhuset byggdes på senare eller om det är av samma ålder som sommarladugården, är inte känt.

Byggnadsbeskrivning

Sommarfårhuset är en tillbyggnad på sommarladugårdens norra vägg. Det har pulpettak som är utfört som ett bräddtak med frästa spår för vattenavrinning. Ovanför dörren sitter ett litet fönster.

Bild 1. Teckning av Rismyrlidens sommarladugård med det påbyggda fårhuset.

Miljösammanhang

Rismyrliden är ett nybygge vars gårdsform är en mer öppen fyrkant än det tidiga 1800-talets slutna gårdsgrupper. På gården finns tretton byggnader bevarade, bla mangårdsbyggnad, sommarstuga, ladugård med stall och fårhus, sommarladugård, rundloge, redskapslider, smedja, källare och bod. Samtliga byggnader är uppförda av timmer och omålade. Gårdstunet lieslås och betas. Vid bäcken har det funnits en spånhyvel och ett hundratal meter från gården kan man se spår av en tjärdal.

Kulturhistorisk värdering

Rismyrliden är ett av Västerbottens läns få bevarade nybyggen med ett för tiden typiskt byggnadsbestånd och inägor i hävd som tillsammans vittnar om 1800-talets självushållning. Samtliga tretton byggnader på Rismyrliden finns bevarade vilket gör gården till ett av de bästa exemplen i hela länet på ett traditionellt nybygge från 1800-talet. Odlingslandskapet med sina spår av äldre former av markutnyttjande och den välbevarade gårdsgruppen gör även Rismyrliden till ett av de mest pedagogiska exemplen på traditionell lidbebyggelse i inlandet. Det begränsade odlingslandskapet består idag av små brukade åkerlappar, medan övrig åker sakta växer igen.

Tidigare dokumentation/källor

Andersson, Siw, "Familjen Rislund i Rismyrliden", 1989

Länsstyrelsen Västerbotten, "Det värdefulla odlingslandskapet – program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden", meddelande 2 1993

Naturmedia UT/Urpo Taskinen, "Rismyrliden – från dåtid till framtid", 1989

Skellefteå kommun, "Våra kulturmiljöer – kulturmiljöprogram för Skellefteå kommun", 2006

ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDE

Bakgrund

Vid en besiktning av Rismyrlidens byggnader 1999 konstaterades att bland andra sommarfårhuset var i behov av byggnadsvård. Byggnaden togs med i ett åtgärdsförslag upprättat samma år och har sedan dess hängt kvar i de årliga åtgärdsprogram som upprättats. Turen för åtgärd av sommarfårhuset kom dock inte förrän 2004 då stiftelsen ansökte om statsbidrag för att kunna åtgärda byggnaden.

Tillstånd

Den 24 februari 2004 ansökte stiftelsen Rismyrliden om tillstånd att ändra fårhuset vid byggnadsminnet Rismyrliden enligt åtgärdsbeskrivning upprättad av Rune Wästerby/Skellefteå museum 2002.

Aktuella åtgärder

- Takbrädorna demonteras försiktigt med kofot och kilar
- Befintligt rote ersätts med nytt av 7m långa och 10-13cm breda brädor lagda i takfallets riktning
- Om så är nödvändigt byts sju rötskadade sparrar ut, 2,6m långa och 80x100mm i genomskärning
- Takbrädorna återmonteras så tätt att rännorna för vattenavrinning på de undre brädorna helt överlappas med god marginal av de övre brädorna, komplettering av takbrädor från torkbastun
- Hängränna monteras
- Eventuellt kan hela det befintliga brädtaket ersättas med återanvända brädor från torkbastun, takutsprånget kan då med fördel göras 20cm längre
- Befintlig panel behålls tills vidare

Handlingar

Åtgärdsbeskrivning av Rune Wästerby/Skellefteå museum 2002-09-02.

Beskrivning före åtgärd

På sommarfårhuset var brädtaket lagt för glest så att vattenrännorna mist sin funktion. Taket läckte även. Rotebrädorna var helt uppruttnade och sparrarna skadade i ändarna. Takbrädorna verkade dock vara friska. Eftersom taket saknade hängränna och då takutsprånget var litet hade nedre delen av ytterväggens panel rötskadats av vattenstänk. Åtgärderna var nödvändiga för byggnadens fortbestånd.

Bild 2. Fårhuset efter rivning av befintligt tak påbörjats.

Utförda arbeten

Befintliga takbrädor demonterades och takrotet revs. Åsarna, som alla visade tecken på rötskador, byttes ut samtliga. Nytt rote av 1 ½" vankantade brädor spikades på. Det nya rotet lades glest men tillräckligt tätt för att möjliggöra ett spåntak i framtiden. Till brädtaket återanvändes brädor från torkbastuns gamla tak och taksprånget ökades till ca 40cm. Brädorna lades så att den övre brädan täcker över vattenrännorna på den undre. Stommen justerades och riktades, men den befintliga fasadpanelen bibehölls trots röt-skador i nederkant.

Bild 3. Närbild av taket efter åtgärd.

Bild 5. Fårhuset invändigt efter åtgärd.

Bild 4. Fårhuset efter åtgärd.

Tidsperiod

September-oktober 2004

Använda material

Takbrädor återanvända från torkbastun

Takrote av vanknatade brädor

Entreprenör

Irving Hansson

Bidrag

Länsstyrelsen beslutade 2004-03-19 att lämna statsbidrag till byggnadsvård på fårhuset på nybygget Rismyrliden med högst 13.500 kronor (dnr 434-2397-2004).

ANTI-KVARISK MEDVERKAN OCH KONTROLL

Kontrollant/besiktningar

Antikvarisk kontroll utfördes av Rune Wästerby/Skellefteå museum. Slutbesiktning av sommarfårhuset skedde den 22 oktober 2004. Närvarande var Rune Wästerby/Skellefteå museum, Bertil Andersson/Stiftelsen Rismyrliden och Irving Hansson.

Kommentarer till arbetet

Åtgärderna utfördes på ett hantverksmässigt och antikvariskt godtagbart sätt med godkända material och metoder och kunde därför i sin helhet godkännas. Bräddaket på fårhuset bör fortsättningsvis tjäras regelbundet.

Fotodokumentation

Fotodokumentation har utförts med vanlig kamera under och efter åtgärd av Rune Wästerby/Skellefteå museum. Fotona har skannats in och överförts till digitalt format. 4 bilder finns arkiverade i Skellefteå museums databas Kmv-bild.

Rapport

Rapporten är skriven av Pernilla Lindström 2007-07-03.

ÖVRIGT

Under samma tid som fårhuset åtgärdades skedde även upprustning av torkbastun på nybygget. Dessa åtgärder finns sammanställda i en separat rapport. Vid avslutandet av arbetena på sommarfårhuset planerades åtgärder på bagarstugan, boden och en lada på gården. Dessa genomfördes 2006 och finns dokumenterade i en separat rapport skriven av Rune Wästerby/Skellefteå museum 2006. Andra planerade framtida åtgärder på gårdens byggnader är byte av fasadpanelen på drängstugan samt komplettering av ladugården med fler hängrännor av trä. I övrigt har även enkelstugan, fårhuset, boden, ladan, smedjan och sommarladugården mer eller mindre behov av åtgärder som förhoppningsvis kan genomföras inom en överskådlig framtid.

RISMYRLIDEN – RESTAURERING AV FÅRHUS

BAKGRUND

Fårhuset är en tillbyggnad till sommarladugården. Det har ett pulpettak som är utfört som ett brädtak med frästa spår/rillor för vattenavrinning. Liksom brädtaken på sommarladugården, smedjan och kornboden intill rundlogen är takbrädorna lagda för glest så att vattenrännorna mister sin funktion. Övriga tak verkar hålla någolunda tätt men fårhusets tak läcker. Rotebrädorna är helt upprutnade och sparrarna är skadade i ändarna, takbrädorna verkar dock vara friska. Förslaget som ligger till grund för ansökan är nu att försiktigt ta loss takbrädorna, göra om underlaget med nytt virke, och lägga tillbaka brädorna tätare samt komplettera med takbrädor från torkbastun. Ett annat mera kostsamt alternativ vore att ersätta brädtaket med takspån. Fårhusets yttervägg har också till viss del rötskadad panel.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Takbrädorna lossas försiktigt med kofot och kilar. När de tagits ner rivs gammalt rote och om så är nödvändigt de rötskadade sparrarna. Ett nytt underlagstak byggs. Sju sparrar skall då eventuellt bytas, de är 2,6 meter långa och 80x100mm i genomskärning. Rotebrädorna är sju meter långa (skarvade) och ligger 18 st i bredd i takfallets riktning. De är 10-13 cm breda.

Brädtaket läggs tillbaka så tätt att rännorna för vattenavrinning helt överlappas med god marginal. Extra brädor tas från torkbastuns demonterade brädtak. Taket bör fortsättningsvis tjäras regelbundet.

Eftersom taket saknar hängränna och då takutsprånget är litet har nedre delen av ytterväggens panel skadats av vattenstänk. Om takbrädor från torkbastun används kan takutsprånget med fördel göras 20cm längre. Skall takbrädor återanvändas kan inte utsprånget göras större och man borde då montera en hängränna. Panelen föreslås behållas tillsvidare.
(Vill man byta krävs ca. 50 st brädor, 2,5 meter långa 10-13 cm breda och 20mm tjocka. Dessutom 50 st locklist 50x20mm i genomskärning.)

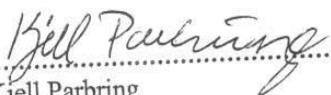
2004 02 24

Länsstyrelsen i Västerbottens län
Kulturmiljö
901 86 UMEÅ

ANSÖKAN OM ÄNDRING AV BYGGNADSMINNE

Stiftelsen Rismyrliden ansöker härmed om tillstånd för ändring av byggnadsminnet Rismyrliden på fastigheten Rismyrliden 1:2 i Skellefteå socken och kommun, i enlighet med bifogad åtgärdsbeskrivning benämnd "RESTAURERING AV FÅRHUS som upprättats av Skellefteå museum. Åtgärdsbeskrivning bifogas.

Stiftelsen Rismyrliden

Kjell Parbring

Länsstyrelsen
Västerbottens län
Kulturmiljö

2004-03-23

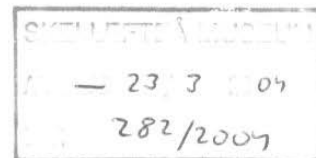
BESLUT

Datum
2004-03-19

Beteckning
434-2397-2004

1(2)

Stiftelsen Rismyrliden
c/o Skellefteå museum
Box 146
931 22 SKELLEFTEÅ

Statsbidrag till byggnadsvård på fårhuset på fastigheten Rismyrlid 1:2, Skellefteå socken och kommun, Västerbottens län (28:26, Bg1, 2004)

(1 bilaga)

Ni har lämnat in en ansökan om statsbidrag för att renovera ovan nämnda byggnad. Länsstyrelsen har beslutat följande:

BESLUT

Länsstyrelsen ger Er bidrag med högst 13.500 kronor för kulturhistoriska merkostnader vid byggnadsvård på denna byggnad. För bidraget gäller nedanstående villkor enligt 5 § förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Beslutet kan inte överklagas.

VILLKOR

- Bidraget står till Ert förfogande till den 1 november 2004. Arbetet måste vara avslutat och redovisat till Länsstyrelsen före detta datum. Kontakta Länsstyrelsen snarast om arbetet inte kan slutföras i tid!
- Arbetet skall utföras med antikvarisk kontroll från Skellefteå museum (tfn 0910/73 55 18). Kontrollanten får lämna detaljanvisningar och skall genomföra slutbesiktning. Ni måste därför kontakta museet för en inledande diskussion i god tid innan arbetena påbörjas och innan material köps in! Ni måste också hålla kontrollanten fortlöpande informerad och i god tid kalla till slutbesiktning när arbetet är klart. Bidraget förutsätter medverkan från antikvarisk kontrollant och skriftligt godkännande efter slutbesiktning!
- Arbetet skall utföras efter den åtgärdsbeskrivning som följt med ansökan. Ändringar får inte göras utan godkännande av den antikvariska kontrollanten.
- Arbetet skall utföras med antikvariskt godkända material och metoder.
- Ni skall informera entreprenörer och hantverkare om villkoren i detta beslut.
- Bidrag lämnas inte för eget arbete.

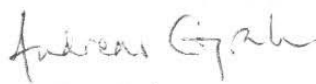
- Om den slutliga kostnaden blir lägre än vad Ni har uppgett i ansökan, kan bidraget komma att minskas.
- Bidraget betalas ut sedan arbetet slutförts. För utbetalning av bidraget krävs att Ni till Länsstyrelsen, Kulturmiljö, 901 86 UMEÅ, skickar in:
 - slutbesiktningsintyg/godkännande från den antikvariska kontrollanten.
 - ifylld slutredovisningsblankett. Glöm inte att uppge antal dagsverken!
 - kopior av kvitton på bidragsgrundande kostnader.

MOTIVERING FÖR BIDRAGET

Rismyrliden är ett lagskyddat byggnadsminne. Gården är ett av länets få bevarade nybyggen med ett för tiden typiskt byggnadsbestånd, som vittnar om 1800-talets självhushållning.

Renoveringen avser att åtgärda fårhusets läckande tak, vilket är nödvändigt för byggnadens fortbestånd. Åtgärden har kostnadsberäknats till totalt 15.000 kr. Kostnaden är i sin helhet att betrakta som antikvarisk merkostnad.

Bo Sundin
Bitr. länsantikvarie

Andreas Grah
Antikvarie

Bilaga:
Slutredovisningsblankett

Kopia till:
Skellefteå museum med kopia av ansökningshandlingen
Skellefteå kommun
Länsstyrelsen/Kulturmiljö

25 okt. 2004

Länsstyrelsen
Kulturmiljöfunktionen
901 86 UMEÅ
Ert dnr: 434-2397-2004

SLUTBESIKTNING**Byggnadsvård på fårhuset, fastigheten Rismyrlid 1:2, Skellefteå socken och kommun**

Besiktningens datum:	Den 22 oktober 2004	
Närvarande:	Irving Hansson	Entreprenör
	Bertil Andersson	Stiftelsen Rismyrliden
	Rune Wästerby	Besiktningsman

Utförda arbeten

Som underlag för arbeten har legat åtgärdsbeskrivning upprättad av Skellefteå museum. Arbetet har utförts av Irving Hansson under oktober månads senare del.

Takbrädor har demonterats och takrote har rivits. Åsarna som alla visade tecken på rötskador har bytts ut. Nytt rote av 1½" vankantade brädor har påspikats, glest lagda men tillräckligt tätt för att möjliggöra spåntak i framtiden. Takbrädor från bastun har använts och taksprånget är nu ca 40 cm. Brädorna har lagts så att den övre brädan täcker över vattenrännorna på de undre. Stommen har uppjusterats och riktats, men fasadpanelen har inte bytts ut.

Bedömning

De beskrivna åtgärderna är utförda på ett hantverksmässigt och antikvariskt gott sätt och kan därför godkännas.

För Skellefteå museum

Rune Wästerby

Skellefteå museum
Nordana
Box 146
931 22 Skellefteå
Tel. 0910-73 55 10